

‘Preekschets’ ter ondersteuning van de Actie Kerkbalans 2025 (11-25 januari)

‘Het geschenk van jouw kerk’

Tekst: Joost Schelling

De slogan ‘Geef vandaag voor de kerk van morgen’ is nog altijd passend bij de actie. Dit jaar zetten we een aanvullend thema centraal: ‘Het geschenk van jouw kerk’. Want de kerk is voor veel mensen en op tal van manieren van betekenis. We komen er samen om te ontmoeten en te bidden, om te vieren en te rouwen, om te zingen en te luisteren. Een lid geeft niet alleen financiële steun aan uw kerk, de kerk geeft ook veel terug. Dát willen we centraal zetten in de aankomende campagneperiode.

De keuze is voor de ‘preekschets’ gevallen op de bespreking van de Evangelietekst die voor zondag 12 januari op het oecumenisch leesrooster staat, namelijk Lukas 3:15-23, de woorden van Johannes de Doper en de doop van Jezus Christus.

Waarom staat de ‘preekschets’ tussen haken? Juist omdat de Actie Kerkbalans in zowel katholieke parochies als diverse protestantse gemeenten van start gaat, steekt deze schets in bij materiaal dat voor diverse onderdelen van de viering te benutten zijn, en niet enkel suggesties voor de preek zijn.

Lukas 3: 15-23

Het geschenk van jouw kerk!

Vers 23: ‘Jij bent Mijn geliefde Zoon, in jou vind Ik vreugde.’

Kader van deze zondag

Het is aankomende 12 januari de 1e zondag na Epifanie, de verschijning van de Heer. Bij deze ‘klassieke’ zondagen horen ook vaste lezingen: 1e zondag: Doop van de Heer, 2e zondag: Bruiloft te Kana en 3e zondag: Roeping van de leerlingen. Psalm 104 is met deze zondag verbonden als antwoordpsalm. En juist deze psalm is een prachtig loflied op de mens in Gods schepping. Als we toch inzetten bij het aspect van gift of geschenk, dan is het heel passend om enkele verzen van deze psalm te zingen of een eigentijdse bewerking.

Achtergronden bij de lezing uit Lukas 3:15-23

Deze korte passage kent een aantal exegetische lijnen die vrij kort door de evangelist worden aangestipt, maar allemaal later in het evangelie verder worden uitgewerkt.

De mensen vragen zich af of Johannes de Doper de Messias is. Dit weerspiegelt de messiaanse verwachting onder het Joodse volk in die tijd, vaak gekoppeld aan bevrijding en vernieuwing. Johannes’ nadruk op de ware Messias: Johannes maakt duidelijk dat hij slechts een wegbereider is en benadrukt de andere positie van de komende Messias, die met de Heilige Geest en vuur zal dopen. De vraag naar Johannes is dus eigenlijk de centrale vraag in het Evangelie: Jezus, wie is

Hij?

Met regelmaat laaide de verwachting naar de Messias op als er bijzondere mensen opstonden, die over bevrijding spraken en bijzondere handelingen verrichtten. Ook nu gebeurt dit en wordt op basis van het voorgaande Johannes de Doper voor de nieuwe Messias aangezien. Johannes ontkent niet alleen dat hij de Messias is, maar hij geeft ook nog aan dat degene die na hem komt 'de sterkere' zal zijn. Dat zal op basis van de eerste zinnen van Lukas 3 zeker bij het volk ontzag hebben ingeboezemd. Als Johannes al zulke scherpe woorden spreekt, als Johannes al spreekt over de bijl aan de wortel, hoe zal deze sterkere dan handelen?

De komende Messias zal inzetten op een grondige, zuiverende (vuur) en radicale vernieuwing die ook het innerlijk echt zal beroeren. De zuivering door vuur past bij het messiaanse en profetische beeld uit het Oude Testament van de Komende. Het agrarische beeld van de wan dat hier gebruikt wordt, wijst op beoogde scheiding tussen kaf en koren. Om het kaf van het koren te scheiden wordt het graan gewand. Het wordt in de lucht geworpen waardoor de wind de lichte deeltjes (vliesjes) kon meenemen en het graan recht naar beneden valt en verzameld wordt. Hier komt het in de boodschap van Johannes ook op aan: de Komende zal door zijn oproep en ook zijn leven scheiding aanbrengen en het goede zal in zijn naam worden verzameld.

Johannes blijft een kritische stem, ook straks tegenover Herodes, wat uiteindelijk leidt tot zijn gevangenschap. Dit onderstreept Johannes' rol als profeet die waarheid spreekt, ongeacht de gevolgen. Parallel met Jezus' missie: Johannes' lot vormt een voorbode van wat Jezus zal ervaren. Beide worden geconfronteerd met tegenstand vanwege hun radicale boodschap. Hiermee trekt Lukas de parallellie met hoofdstuk 1 verder door, waarin ook steeds het onderscheid tussen Johannes en Jezus gemaakt is, in een vergelijking als de meester en de knecht, de meerdere en de mindere.

Ook rond de Doop van de Heer zien we deze spanning terug, maar juist in deze fase lijken de verschillen tussen Johannes en Jezus weg te vallen. Hier komen hun levens, na het moment in de buiken van hun moeders in het evangelie van Lukas voor het eerst en meteen voor het laatst bij elkaar. We weten al dat het met Johannes snel afgelopen zal zijn, zijn taak zit erop. Hij heeft het volk mogen voorbereiden op de komst van hun Heer, in woord en in daad. In vers 21 wordt niet eens duidelijk wie Jezus nu doopt. In de wijze waarop Lukas het beschrijft, zou God zelf ook de handeling kunnen verrichten. In ieder geval is de doper geheel naar de achtergrond verdreven.

Nu het volk weet waar ze op hoopt (herstel), nu ze zich heeft voorbereid op de komst van de Messias (door de doop) en wat de consequenties daarvan zullen zijn (scheiding tussen goed en kwaad, machtigen aanspreken) wordt duidelijk dat Jezus letterlijk een Godsgeschenk is. "Jij bent Mijn geliefde Zoon, in Jou vind Ik vreugde."

Maar wel een geschenk dat niet boven de mensen zal staan, als de sterkere, maar zich door de doop heen met het volk verbindt. En door het openscheuren van de hemel en de woorden van de belofte die klinken, is Jezus ook helemaal verbonden met de hemel. Het scheuren van de

hemel doet denken aan de profetische woorden van Jesaja 63 en 64. In dit profetische beeld komen water en Geest, maar ook de belofte van gerechtigheid samen. Zo is de Komende - en de Sterkere – klaar om Gods plan met het volk en zijn wereld te vervolmaken.

In dit moment waarop de triniteit in haar volheid samenkomt (Vader, Zoon en Geest) wordt de Heer geroepen tot zijn taak: in intieme verbondenheid met de Vader, om Hem als Zoon te representeren en zijn werk op aarde in zijn Geest op aarde uit te oefenen.

In de doop van de Heer wordt niet alleen de Heer zelf bevestigd in Gods liefde, in navolging van deze doop mogen ook wij rekenen op de bevlogenheid van de Geest, maar ook op de stille stem, die ons herinnert aan Gods bevestigende liefde, en de weg om in dat spoor onze roeping in dit leven te gaan om gerechtigheid en liefde te brengen.

Lijnen voor de verkondiging die aansluiten op de Actie Kerkbalans

1. Dit moment van de doop van de Heer leert ons als gemeente dat we leven 'van God gegeven'. Op de wijze zoals Lucas de doop beschrijft, lijkt het zelfs alsof er nauwelijks een mens aan te pas komt. God geeft ons zijn Zoon, en bevestigt in Hem zijn liefde voor de mens en voor de wereld. Dit is het eerste geschenk voor het Volk: de komende, de sterkere is de Messias, die zijn liefde in de wereld zal uitleven en tonen. We leven van genade en van het geschenk dat we eerst zelf mogen ontvangen: Jezus Christus. Zo trekt Lucas de lijn van het kerstevangelie door naar zijn verschijning (Epifanie) in de wereld en onder het volk.
2. Het leven vanuit het geschenk mag ons vreugdevol stemmen. Dit alleen al kan ons als kerk zwaar vallen. In de kerkelijke gemeente of parochie kunnen er tal van zaken of zorgen spelen, die ons deze evangelische vreugde ontnemen. En al helemaal als we gaan spreken over geldwerving om de financiën rond te krijgen. De toon is vaak bezorgd of appellerend, terwijl we ook erop mogen vertrouwen dat ons kerk-zijn start bij genade en het geschenk van Jezus Christus aan de wereld.
3. Vreugde en delen in Gods goedheid betekent niet dat we alles door een roze bril moeten zien. Sterker nog, de komende komt ook onder ons om het onrecht aan de kaak te stellen, om onderscheid te maken tussen donker en licht, tussen kaf en koren. Maar wie leeft vanuit genade en ontspanning, die is zich misschien ook wel bewust van de kramp en de gespannenheid waar onze tijd vol van kan zijn. Voordat we er erg in hebben, gaat het om posities, om macht, om alles wat moet, om alles waar we aan vast willen houden of aan vastzitten. Juist in het moment van dopen, dalen we af, gaan we ten onder en staan we ook weer op tot een nieuw leven. Een geschenk om het leven 'als nieuw' te mogen aanvangen.
4. Wat opvalt bij het moment van dopen, zowel bij Jezus als bij het volk, is dat er wel bereidheid moet zijn. Het leven vraagt om een antwoord. We worden aangesproken op de spanning tussen licht en donker. Het geschenk van Gods liefde zet ons tevens en niet minder als ver-antwoord-elijke mensen in hety leven. Welke stap zet jij naar

- het water? Welke barrières moet jij overwinnen om door de knieën te gaan? Welke bevestiging heb jij nodig om jouw armen te kunnen spreiden en je handen te openen?
5. Zijn wij als kerk in staat om ons geschenk onder woorden te brengen? De kerk leeft van genade maar mag er ook van uitdelen: onverdeelde aandacht voor iedereen die op de weg van de kerk komt (pastoraat en diaconaat), een gebouw, dat kan worden ingezet om Gods missie in deze wereld uit te dragen (nog wat anders dan het enkel te zien als blok aan het been), middelen, bezittingen en vermogen die door de eeuwen heen verzameld zijn, om in deze tijd ingezet te worden of te laten renderen voor kerk en wereld, vrijwilligers en pastorale krachten, die hun tijd en kennis inzetten om de kerk te maken tot een vindplaats van geloof, hoop en liefde. Wat is het geschenk van jouw kerk? En welk geschenk heeft jouw kerk en heb jij aan de wereld te geven?

Aanvullende suggesties(pop)muziek passend bij het thema:

- What a wonderful world - Louis Armstrong
- Mooi – uitgevoerd door Claude en Marthijn Buwalda bij de Beste Zangers 2024
- Ode to my family – The Cranberries
- All my love – Coldplay
- Everyday life - Coldplay
- Goodness of God - Bethel Music
- How Great is Our God - Chris Tomlin
- The kingdom of God – Taizé
- Gott ist nur Liebe (Bóg jest miłością) – Taizé'
- Ubi caritas - Taizé
- Liedboek. Bidden en zingen in huis en kerk, 2013: Lied 345, 522, 528 (of gezangen voor Liturgie: 513), 793, 841, 885.

Tekst bij deze zondag

Heel het volk liet zich dopen
Heel het volk stond in de rij
Wat was er te doen?
Wat was er te zien?
Weet jij het misschien? Of jij?
Of sloot je gewoon maar aan in de rij?
Want als er een schaap over de dam is,
komen er vanzelf meer bij.

Heel het volk liet zich dopen
Waren ze allemaal bekeerd?
Wisten ze allemaal vanbinnen:
zoals het nu gaat, gaat het verkeerd?
Snapt en ze wat ze deden, in dat water,
tot hun enkels in het slijk?

Of stonden ze er omdat het nieuw was,
omdat ze niks wilde missen,
geen ogenblik?

Heel het volk liet zich dopen,
heel het volk stond in de rij,
met daartussen die Ene,
De zoon van mensen,
Neef van de dooper,
Mens zoals wij.
Voor Hem ging de hemel open
klonk een stem,
vloog een duif voorbij.
Hij stond zoals wij allen in de rij.
Wij werden nieuwe mensen,
zoals Hij.

(Bron: Geertje de Vries in De Eerste dag, 1- 2025, p. 35)

Intenties voor de voorbeden

- Doordring ons ervan dat U ons steeds weer roept en uitnodigt om in diepe verbondenheid met U te leven en dat u ons daarom roept tot het water om Jezus na te volgen.
- Dat we in ons doen en laten bewust worden van het geschenk van het leven, het geschenk van uw liefde en dit ook als gemeente of parochie tonen.
- Wees met hen die verlangen naar een herstel van de verhoudingen, naar een einde van het donker en de komst van het licht, zodat er een einde komt aan deze wereld vol van geweld en ellende.
- Wees met hen die zich zorgen maken over het tekort van de kerk, het gemis aan bestuurskracht, aan middelen, aan betrokkenheid. Dat zij en wij in vertrouwen mogen scheppen van het goede van uw liefde dat nog wel in en onder ons aanwezig is.
- Wees met hen die rekenen met tegood of tekort. Dat de keuzes die daaruit voortkomen gemaakt worden om dienstbaar te zijn aan uw kerk die in de wereld is.

Om met elkaar te overdenken in het kader van de Actie Kerkbalans

- Waar hebben wij het in onze kerk over als we spreken over het geschenk van de kerk? En hoe appelleren we daaraan tijdens onze geldwervingsactie?
- Op een geschenk mag ook dankbaarheid volgen. Hoe betaalt zich dit in financiële zin uit? En kun je als kerk hier ook de medegelovigen op aanspreken, zonder drammerig te worden, maar te blijven geloven op de goedheid van de Heer zelf?
- Laat duidelijk zijn dat van iedereen een bijdrage wordt gevraagd, rijk en arm, oud en jong, en niet enkel in geldelijke zin. Wat kun jij inbrengen? Wat is jouw geschenk in het koninkrijk van God?

Geraadpleegde literatuur:

- Jos de Heer, De oorsprong van het geloof (commentaar op Lucas 1-4), Skandalon, 2013
- Tom Wright, Lucas voor iedereen, deel 1. Van Wijnen, 2014]

Joost Schelling is predikant van de Protestantse Kerk 'buiten vaste bediening', werkzaam als directeur bij de VKB Kerkrentmeesters, vereniging van kerkrentmeesters binnen de Protestantse Kerk in Nederland.